

Božič drugod. Ne praznuje se povsod božič tako ali vsaj približno tako kot pri nas. Vsak narod ima svoj poseben način praznovanja tega velikega praznika. — Na posebno svojevrsten način praznujejo božič na Španskem. Tam ne poznajo starega nemškega običaja, da bi postavljali in krasili božično drevesce. Oni imajo skoraj v vsaki hiši bolj ali manj bogato okrašene jaslice. Razlika pa je rudi v božičnih darilih. Večinoma si pošiljajo samo dobri znanci drug drugemu košare, napolnjene s steklenicami vina, potica in in sadjem. Stoprav šele po božičnih praznikih se začne na Španskem veliki božični semenj, na katerem se prodajajo v prvi vrsti vsakovrstne otroške igrače. Na Španskem dan dečje veselja ni sveti večer, ampak jutro sv. Treh kraljev. Ta dan zjutraj prinese mali Jezus dobrim otrokom darove, ki jih položi v čeveljčke. Pa še neko posebnost imajo Španci v božičnem času. Prvi april, dan šaljivih navad, praznujejo že 28. decembra, na dan Nedolžnih otročičev. Tudi Novo leto praznuje španski narod na poseben način. Vsak Španec ima na Silvestrov večer v žepu gomolj grozdja. Ko odbije ura polnoči, pojé dvanajst zrnec z njega, da bo imel v prihodnjem letu vseh dvanajst mesecev srečo. — Najznačilnejše za italijansko božičevanje so mladinske pridige, ki jih imajo v cerkvi Ara Coeli v Rimu. V tej cerkvi se zbere mladina različnih verskih društev in posluša kratke pridige, ki jih govore dečki in deklice sami. V Italiji praznujejo samo prvi božični praznik, to je sveti dan. K polnočnici ne jemljejo otrok, a po maši se radujejo pri čaju in poticah od ranega jutra. Sveti dan pa je namenjen obiskom. Tedaj se med seboj obiskujejo sorodniki in znanci. Prav tako kot na Španskem tudi v Italiji ni božični večer praznik mladine, ampak šesti januar. — Angleži božiča ne praznujejo v tako veliki meri kot Novo leto. Najvažnejše angleško jelo o božičnih praznikih je božični puding in pečena piška. — Na Francoskem so se še do nedavna čudili temu, ako si je kdo v hiši postavil božično drevo in ga okrasil. Pa tudi otrokom ne prinese mali Jezus božičnih darov na sveti večer, ampak šele na božični dan. — Tudi na Holandskem niso poznali pred svetovno vojno božičnega drevesca. Holandcem so prinesli to navado šele nemški vojaki v svetovni vojni. Tam mladino obdaruje samo sveti Miklavž. — Amerikanci so hoteli božično drevo modernizirati, zato so ga začeli delati iz vseh mogočih tvarin, a po največ iz železnih šib. Železno stebelce so prepletli s plinskimi svetilkami, ki so gorele namesto sveč. Pa so se prepričali,

da tako ne gre, ker so se Evropejci posmehovali njihovim božičnim drevescem. Zato so se zopet vrnili k pravi jelki, samo da je niso okrasili z voščeniimi svečami, ampak z električnimi žarnicami. Amerikancem pa seveda eno samo božično drevo ni dovolj, zato si jih napravijo več: eno na vrtu, eno na balkonu in eno, največje in najlepše, v hiši. — Zelo dolgo trajajo božični prazniki na Švedskem. Tukaj si ljudje med seboj voščijo vesele božične praznike že v novembru. Božično drevo je na Švedskem že reklama, ker z njim vabijo kupce v trgovino. Doma si postavijo namesto božičnega drevesa rajši svečnike s prižganimi svečami. Na prometnih cestah in na križiščih ulic v Stokholmu visé med hišami girlande iz jelkovega okrasja, na katere so obešene električne žarnice in zvončki. — Tudi v drugih državah, kjer dolgo niso poznali božičnega drevesca, kakor na Japonskem, Kitajskem in na Islandu, se je ta navada že zelo razširila. Tamkaj seveda ne uporabljajo jelk, ampak drugo grmovje, ki pri njih raste. — Navada božičnega drevesca je stara okoli 300 let in je prišla k nam iz Nemčije.

Kdaj zmrzne človek? Zmrznjenje človeka ne zavisi od temperature zraka, ki je okrog nas, ampak od toplote, ki je v človeku. Normalna temperatura človeškega telesa znaša 36,8 do 37,5 stopinj Celzija. Višjo temperaturo od 42 stopinj Celzija prenese redkokateri človek. Najvišja temperatura, doslej zmerjena pri človeku, znaša 49,9 stopinj. Kakor se iz tega razvidi, človek sploh ne more prenesti mnogo višje temperature, ki je v njem.

Bolje od nenavadne visoke temperature more prenašati človek nenormalno nizko temperaturo. Ako se je znižala telesna toplota v človeku, ki je zmrznil, na 30 stopinj, tedaj se moramo še skoraj gotovo nadejati, da ga bomo oživili. Rešitev takega človeka še tedaj ni popolnoma izključena, ako je padla njegova telesna toplota na 25 stopinj. Šele pri znižanju telesne toplote na 23 stopinj Celzija je človek popolnoma zgubljen, zmrznjen. Dognali so celó že to, da je bilo pri nekem zmrznjenem človeku pri 20 stopinjah Celzija še vedno nekaj življenja v njem, a bili so poslednji, smrtni utripi, ko ni bilo nesrečniku več mogoče pomagati. Pri 18 stopinjah Celzija pa prestane v človeku prav vsako življenjsko delovanje. Kako dolgo traja, da se telesna toplota tako zelo zniža, da človek zmrzne, je odvisno od različnih okoliščin. Najlaže zmrznejo taki, ki so alkoholizirani, to je pijanci. Alkohol namreč razširi luknjice na koži, tako da skozi nje mráz hitro prodre v telo.

Marijo prenočujejo. V selški dolini je do zadnjega ostala prelepa navada, da teden dni pred božičem nosijo Marijo po hišah v spomin na njeno težko pot iz Nazareta v Betlehem. Pobožni vaščani nosijo tiste dni Marijino podobo iz hiše v hišo, tako da je vsak večer v drugi hiši, kjer Marijo lepo počaste. Ko Marija preroma vso vas, tedaj se začno božični prazniki. Mati božja gre na pot devet dni pred božičem. Dekleta pripravijo vse potrebno za sprejem nebeske Gospe. Po hišah pripravijo oltarčke, ki jih okrase s cveticami in svečami. Še izpod stropa obesijo lučke. Gospodarji posameznih hiš kar tekmujejo med seboj, kateri od njih bo pripravil Mariji dostojnejše prenočišče. Ko leže mrak na zemljo, se zbere pol vasi pred tisto hišo, ki je v nji Marija prenočevala prejšnjo noč. S prižganimi svečami in ob prepevanju adventnih in božičnih pesmi spremljajo visoko Popotnico na novo stanovanje. Ko pride sosedja k novi hiši, nagovori gospodinjo, ki bo sprejela Mater božjo: »Priateljica, sprejmi na truda polnem potu v tem mrzlem zimskem času najčistejšo Mater božjo! Ne proslavljal je le danes in jutri, marveč skrbi vedno za njeno česčenje.« Nova gospodinja pa odvrne: »Bodi pozdravljena, prečista Devica! Željno Te sprejem pod svojo streho. Bodi zvesta Pomočnica te hiše in varuj mojo dušo ob smrtni uri!« Nato postavijo Marijino podobo na oltarček med rože in sveče ter zapojó lepe pesmi in molijo sveti rožni venec. Nato še dodajo prošnjo: »Visoka Gospa, ozri se na našo ljubezen! Majhni so naši domovi, sirotni so njihovi prebivalci. Toda glej našo dobro voljo. Rož smo Ti nosili, da Ti ne bo dolgčas po Tvojem domu v Nazaretu. Še bolj žareče kot naše lučke goré naša srca. Naše misli potujejo s Teboj v Betlehem. Tam se bodo zveselile Tvoje in naše sreče.« Ko se približa drug večer, jo zopet spremljajo k sosedu. Ta lepa krščanska navada izvira še iz starih časov. Naj bi na našem podeželju še dolgo ostala!

Eskimski pes. Eskimski pes živi po vsem severu. Brez njega bi tamkajšnji ljudje sploh ne mogli živeti. Razen njega in severnega jelena ne more niti ena druga domača žival prenesti tamkajšnje zime. Človek, ki še nikoli ni videl eskimskega psa, bi ga imel za severnega volka, ki mu je zelo podoben. Ima svetlobelo ali rdečkasto, dolgo dlako, široko glavo, šiljast trup in šiljasta ušesa. Zaradi slabe krme je skoraj vedno mršav. Ne laja nikdar, ampak samo tuli v nesreči. Za malo smrdljive hrane mora tamkajšnjim ljudem opravljati najtežje posle: varovati čredo, loviti morske pse in svinje, medvede in jelene, pa tudi vleči sani kot pri nas konji. In kaj mu dajo ljudje za vse njegovo delo? Namesto da bi ga dobro

nakrmili, mu vržejo kako smrdljivo ribo, ga suvajo in tolčejo, da mu kosti pokajo. Zato tudi ni poseben prijatelj svojemu gospodarju. Poslušaj ga samo zato, ker ga mora. Drugače pa išče vsake prilike, kako bi se nad njim maščeval. Do česar pride, ukrade. Ako ni nikogar v hiši, sam pa se lahko splazi vanjo, požre tamkaj vse, kar najde: ribe, jestvine, kožo in jermenje. Zaradi svoje bojzljivosti ne bo nikdar napadel človeka, zato pa tudi ni dober čuvaj. Saj se niti ne premakne, čeprav so tatovi v hiši. Kadar ga hoče gospodar napreči, ga mora zelo milo in prevarljivo vabiti k sebi, ker se drugače sploh ne približa. Pri vpreganju dvigne glavo, tuli in cvili, a ko je vprežen, se pokori svoji usodi in obmolkne.

Od pomladi do jeseni živé ti psi v največji svobodi. Gospodar jih ne potrebuje in se zanje tudi ne briga. Pes si mora sam iskati hrane. Ako do drugega ne more, mu je najslajša hrana riba. V tem času je tudi dober in spreten lovec. Na jesen pa se zanj zopet začne staro trpljenje. Gospodar polovi vse svoje pse, jih pripelje domov in jih priveže ter jim ne dá tako dolgo nič žreti, dokler ne omršavijo, da postanejo lažji in bolj okretni za vožnjo. Ko gredo na pot, dá gospodar vsakemu pol suhe ribe, da bolje teče. Skoz ves dan jim ne dá ničesar, šele na večer zopet dobijo nekoliko smrdljivih rib. Sicer se pa temu ni čuditi, saj je taka hrana tudi njihovim gospodarjem zelo ljuba. Kruha ti psi ne žro, kadar so pa lačni, požro vsako mrhovino.

Eskim napreže šest do dvanajst psov v sani, najpametnejšega spredaj, druge pa za njim. Vsak pes dobi na hrbet odejo iz kože, da ga varuje pred mrazom. Na potu se med seboj čestokrat spráz, pa je spopad in grizenje gotova stvar. Ko pa pride mednje gospodar z bičem, se takoj pomirijo. Če so sani pretežke, gre pred psi žena s kakšno hrano v roki in jih vabi naprej. Ko pa se vračajo domov, beže kot podivjani, ker jih goni glad. Skoz gozd se z njimi voziti je pa naravnost pogubonosno. Tu mora gospodar biti zelo spreten, da se ne razbije ob kakem drevesu, da si ne potare rok ali nog, ali pa da mu veje ne oslepe oces.

Če bi ne bilo teh psov, bi bili severni ljudje veliki siromaki in bi ne obstali tam niti deset let. Leta 1821. je napadla te pse neka kužna bolezen, da jih je mnogo poginilo, pa so ljudje postali taki siromaki, da jih je mnogo od gladu umrlo. Ko pes pogine, mu oderejo kožo. Od te kože si ljudje napravijo toplo obleko. Medtem ko z drugih kož pade dlaka že čez leto dni, ostane na pasji koži vsaj štiri leta. Na to obleko iz pasje kože so Eskimi zelo ponosni. Kdor je nima, ne velja pri njih nič.

Fr. J.